

5674.

1356 december 27.

Varberg.

Konung Erik kungör: Emedan hans (mor)bror hertig Albrekt av Mecklenburg hjälpt honom till hans ställning som konung i Sverige och lovat att fortfarande stödja honom samt själv betalat ett halvt års sold till de tjänare och vasaller han medfört i Eriks rikets tjänst och därtill fört greve Alf av Holstein i hans tjänst, har Erik med sina råds råd och samtycke till hertig Albrekt och dennes barn, sina kusiner, med vilka han vill vara förbunden i trogen vänskap, överlåtit sina fästningar Skanör och Falsterbo med underlydande och hela Fuglie socken med alla tullar, nyttigheter och rättigheter — utom fiskavfallet, som för särskilt bruk behålles för konungen och riket — under tolv år att förvaltas av dennes egna fogdar. Efter de tolv årens förlopp skall området återgå till kronan och riket Sverige. Erik lovar att före nästkommande askonsdag (1357 ²²/₂) överlämna fästningarna, befriade från Didrik Vieregge och andra kravmakare. Mottagarna få under de tolv åren fri förfoganderätt över området, såsom Erik och hans företrädare haft; dock få de ej förändra det skånska myntets värde eller de fri- och rättigheter, som besökarna av Skåne-marknaden av ålder haft. Albrekt och hans arvingar skola å sin sida med all makt bistå Erik och hans rike Sverige mot alla fiender, medan Erik skall skydda och försvara deras område mot vem det vara mände.

Orig. på perg. (42,5 × 20,5, uppveck 3 cm; 21 rader), Hauptarchiv Schwerin: Verträge mit Schweden n. 11; dep. Staatliches Archivlager, Göttingen. — Här återgivet efter fotokopior.

Tryckt: Bidrag till Skandinavians historia I (ed. C. G. Styffe, 1859), n. 17; Sverges Traktater II: 1 (ed. O. S. Rydberg, 1880—83), n. 323; Meklenburgisches UB XIII (1884), n. 8163 (dat. 1355 ²⁷/₁₂) med sigillbeskrivningar; Dipl. Dan. III: 4 (1966), n. 491.

Reg. Dan. Ser. II n. 2282.

Texträttelser och sigillbeskrivningar i K. H. Karlssons antecknings- och avskriftssamling, portfölj X, Sv. Riksark.

Mekl. UB har antagit årsskifte vid jul och daterat brevet 1355 ²⁷/₁₂. Att detta är felaktigt har visats av W. Strecker, Die äussere Politik Albrechts II. von Mecklenburg (1913), s. 259 f.; se även L. Sjöstedt, Krisen inom det svensk-skånska väldet 1356—1359 (1954), s. 13.

Uniuersis presentes litteras jnspecturis · Ericus Dei gracia Sweorum Gotorumque rex ac terre Scanie dominus salutem jn Domino sempiternam · Quoniam serenissimus · princeps frater noster carissimus dominus Albertus Dei gracia dux Magnopolensis Star-chardie · ac Rozstok dominus · magnam amiciciam fiduciamque et fidelitatem · nobis ostendit in eo presertim quod nobis pro recuperando statu corone regni nostri Swecie · et Scanie · malo euentu disperdite · ac cum adiutorio Dei · suo · aliorumque amicorum et hominum nostrorum recuperatum^b · cum sua tota virtute et potencia · amicabiliter et efficaciter defendendo · firmiter fideliterque assistit · et continue imposterum astare promittit · jdemque frater noster dominus Magnopolensis · suis familiaribus · et vasallis · in seruicium regni secum adductis · pro dimidio anno vniuersis stipendia sua soluet · necnon et magnificum principem · dominum Aluerum Dei prouidencia comitem Holzstacie · et Stormarie · in seruicium nostrum adduxit · et adductum in seruicio nostro et regni deinceps tenebit vna nobiscum · aliaque diuersa caritatis beneficia nobis et regno nostro predicto in hac nostra necessitate impendit · et imposterum impendere desiderat cum effectu · nos fauores et beneuolencias congruis fauoribus recompensare merito cupientes · requisito et adhibito consiliariorum nostrorum communi consilio · et consensu · supra-dicto fratri nostro · domino A · Magnopolensi duci · et eius liberis · consobrinis nostris · cum quibus amicicie fedus · et mutue fidelitatis nexum perpetuo obseruabimus · muni-ciones nostras Scanør et Falsterbodhæ cum ipsarum appendiciis et connexis · necnon et illa integra · parochia dicta Fullsokn · que dictis municionibus impresenciarum adiacet · dimisimus · ac donauimus et presentibus dimittimus ac donamus · cum omni theloneo et omnibus aliis vtilitatibus · et emolumentis · que eisdem adiacent / et ab antiquo adia-

cuerant · et cum omni libertate · vsu · et commoditate · et cum omni iure dominij · et regali · nichil nobis nostrisve heredibus · aut regno nostro seu cuiquam alteri · reseruando ibidem excepta dumtaxat exaccione dicta grumelææn^c · quam nostris vsibus specialiter applicamus · exnunc et deinceps ad duodecim annos continue subsequentes · possidendas · et tenendas · ac per suos aduocatos libere gubernandas · quibus duodecim annis reuolutis ac elapsis · ad nos nostrosque heredes · ac regnum nostrum Suecie · cum omnibus supradictis condicionibus libere reuertentur · Prefatas quoque municiones cum omnibus supradictis condicionibus · et iuribus gratanter quitare · et disbrigare volumus et debemus · a Thiderico Feregden · et ab omnibus quicquam iuris impetere volentibus ibidem · jnfra hinc et instans carnispreuium · jta semper quod prefatus frater noster et sui heredes prefatas municiones cum ipsarum iuribus et condicionibus suprascriptis · libere et absque aliqua inbrigacione · et absque vlllo in quibuscunque iuribus ipsum impediende / per sua tempora videlicet per duodecim annos possidere valeant et tenere · et ibidem per sua tempora meram et omnimodam habebunt et habere debent potestatem precipiendi · et omnia et singula faciendi et dimittendi · prout nobis nostrisque antecessoribus licuerat ex antiquo · prouiso quod cursus monete nostre Scaniensis · iuxta hactenus obseruatam consuetudinem medio tempore ibidem modis omnibus teneatur · aliisque consuetudinibus et indultis quibus vniuersi dictas nundinas visitare solentes vsi fuerant · libere perfruantur · Pro quo prefatus frater noster · et sui heredes · super nostro nostrorumque heredum ac regni nostri Suecie vtilitate et profectu · semper et fideliter debent esse intenti · et nos in iusticia nostra vbicunque necesse habuimus cum omni eorum posse [*conseruare*]^d · nobisque contra quoscunque nobis aut regno nostro insidiantes · et contra iusticiam infestantes · assistere cum effectu · Si vero quisquam cuiuscunque status · potencie aut auctoritatis existat · memoratum dominum Albertum et eius heredes in predictis nundinis · castris seu redditibus · molestauerit seu molestare attemptauerit · nos et successores nostros et heredes ad hoc presentibus obligamus quod eorum aduersarios eosque iniuriari volentes propulsabimus eos in suis iuribus et iusticiis pro posse nostro contra quemcunque hominem protegendo · Jn quorum omnium euidentiam · et roboris firmitatem · sigilla · nostrum · et dilecte consortis nostre ac venerabilium patrum dominorum Jacobi Lundensis archiepiscopi · et Nicolai Dei gracia episcopi Lincopensis jtem dominorum Eringislonis comitis Orchardensis · Nicolai Thuresson · Magni Niclisson · Nicolai Thurgutzson · Nicolai Aghæson · militum · et Johannis Cristinæson armigeri presentibus sunt appensa · Datum apud Wardhbergh anno Domini Mcccl sexto · die beati Johannis apostoli et ewangeliste /

Sigill: n. 1 (lejon över tre ginbalkar i sköld under krönt hjälm med påfågelsfjädevippor, se H. Fleetwood, Svenska medeltida kungasigill II, 1942, s. 50 och fig. 49—50): + Secretum: Eri[ci: D]ei: g[raci]a: regis: Svecie: et Scanie; n. 2 (krönt fläkt örn i sköld): + Secretvm · B[eatricis · Dei · gracia · regine · Svec]ie · ac · domine: Scanie; n. 3 spetsovalt (sittande biskop under spetsbågebaldakin): S' · Iacobi · Dei[· gracia · Lvndensis · archiepiscopi · Svvecie · primatis]; n. 4 spetsovalt (sittande biskop, därövanför madonnan med barnet): Sigillvm: Nicolai: D[ei: g]racia: episcopi: Lincopensis; n. 5 remsa med spår av sigill; n. 6 fragment (två bjälkar i sköld, se Sv. sig. fr. medelt. I, 3, 682): [+ Sigillv]m + Nichol[ai + Thvr + son]; n. 7 fragment (stolpe i sköld under hjälm, se Sv. sig. fr. medelt. I, 3, 552); n. 8 (tre bjälkar i sköld): + S' Iohannis × Thorgot · × son; n. 9 (tre bjälkar i sköld inom sexpass): + Sigillvm · Nich[olai · Achæson]; n. 10 (sparre i sköld inom fyrrpass, se Sv. sig. fr. medelt. I, 3, 495): S' Ioha[nn]is · C[r]istina · svn. — Se utförligare sigillbeskrivningar vid SD 5675.

^a dispendite *Styffe*. ^b *Fel* för recuperate. ^c För denna läsning se *Sverges Traktater III: 2* (1895), s. 630 not och s. 802, med hänvisning till D. Schäfer, *Das Buch des Lübeckischen Vogts auf Schonen*, 2 uppl. 1927, s. LXIII f. ^d *Supplerat av Rydberg efter liknande fras i SD 5675; Dipl. Dan. supplerar protegere efter protendo längre fram i SD 5674.*

5675.

1356 december 27.

Varberg.

Konung Erik kungör: Med sina rådgivares och hela Sveriges och Skånes samtycke överlämnar han till sina kusiner, hertigarna Henrik och Albrekt av Mecklenburg, och deras arvingar, med vilka han vill hålla troget förbund, hertigdömet Södra Halland med Bjäre och Norra Åsbo härad i Skåne såsom evärdligt län med iakttagande av sedvanliga feodala former. Hertigdömet och häradena skola förbli län under svenska kronan, och hertigarna Henrik och Albrekt samt deras arvingar skola kallas hertigar och furstar av Södra Halland och de båda häradena; där skola de äga all kunglig rätt och herradöme över vasaller, rusttjänst, presentationsrätt till kyrkliga beneficiar m. m. Hertigarna och deras arvingar skola å sin sida bistå konung Erik och hans rike och vid behov träda i dess tjänst med vänner och vasaller, vilka konungen skall ge skälig sold. Hertigarna själva och deras efterträdare skola vid anfordran tjäna konungen och Sveriges krona med 30 hjälmklädda män; konungen skall svara för utgifter och skadeersättningar för denna trupp från dess avtåg ur hertigdömet eller häradena till dess hemkomst. Hertigarna, deras fogdar och ämbetsmän skola ha samma makt och handlingsfrihet, som konungen, hans företrädare och deras tjänare tidigare haft. Konungarna av Sverige skola ha rätt att utbyta länet mot landskap med likvärdig eller bättre avkastning eller, om så av dem och deras rådgivare befinner nödigt och nyttigt, återförena hertigdömet och häradena med Sveriges rike och Skåne antingen genom byte eller genom återköp för en summa silver, varom båda parterna och deras rådgivare kunna komma överens. Om fogdar eller ämbetsmän pålägga invånarna i länet bördor, som strida mot lag och god sedvana eller mot furstarnas givna privilegier, och hertigarna vid underrättelse härom icke upphäva pålagorna och tillrättvisa den felande, skall den klagande ha rätt att vädja till konungens rättarting och till konung och råd. De länsbor, som mot rusttjänst brukat åtnjuta frälse på sina gods, skola behålla sina gamla friheter.

Orig. på perg. (46 × 26, uppveck 3,5 cm; 31 rader), Hauptarchiv Schwerin: Verträge mit Schweden n. 12; dep. i Staatliches Archivalager, Göttingen. — Textytan är skadad och svårläst i stora delar av nedre vänstra och högra hörnen. Här återgivet efter mikrofilmkopior och för de skadade partierna med stöd av äldre utgåvor.

Tryckt: Bidrag till Skandinaviens historia I (ed. C. G. Styffe, 1859), n. 18; Forn-Handlingar rör. Halland, saml. af P. von Möller (1868), n. 112 (efter Styffe); Sverges Traktater II: 1 (ed. O. S. Rydberg, 1880—83), n. 324; Meklenburgisches UB XIII (1884), n. 8164 (dat. 1355 ^{27/12}) med sigillbeskrivningar; Dipl. Dan. III: 4 (1966), n. 492.

Reg. Dan. Ser. II n. 2282; FMU I (1910), n. 660.

Sigillen återgivna efter 17 fotografier, kompletterade med sigillbeskrivningar i Mekl. UB och i K. H. Karlssons antecknings- och avskriftssamling, portfölj X, Sv. Riksark.

För dateringen se SD 5674. — Om den länsrättsliga terminologien jfr B. Fritz, *Hus, land och län 1* (1972), s. 91. — Om sigillvittneslistans sammansättning se L. Sjöstedt, *Krisen inom det svensk-skånska väldet 1356—1359* (1954), s. 19 ff., med påpekande att exempelvis ärkebiskop Peter i Uppsala knappast kunnat närvara i Varberg. Beseglingen var ännu icke fullständig, när konung Erik i Lund 1357 ^{24/6} (SD 5743) förband sig att under sommaren anskaffa det felande antalet sigill och att överlämna den beseglade urkunden före ^{18/10}.

Uniuersis presentes litteras jnspecturis Ericus Dei gracia Sweorum Gothorumque rex ac dominus terre Scanie salutem in Domino sempiternam · Constare volumus euidenter · quod nos matura deliberacione prehabita · et consiliariorum nostrorum ac tocius regni Swecie et Scanie adhibitis beneplacito et assensu · jnclitis principibus consobrinis nostris carissimis · dominis Henrico et Alberto ducibus Magnopolensibus · et eorum veris heredibus nedum jure naturali quo coniuncti sumus sed et vt caris paternis meritis · filij proficiant et lucrentur · cum quibus etenim vtraque racione amicie fedus · ac seruande mutue fidelitatis obsequium perpetuo stabilimus ducatum Sundræ Halland · et duas